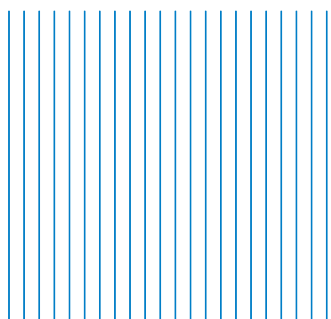
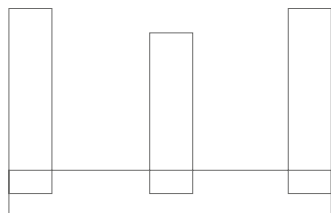
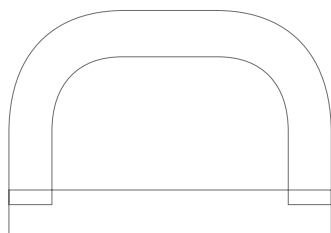
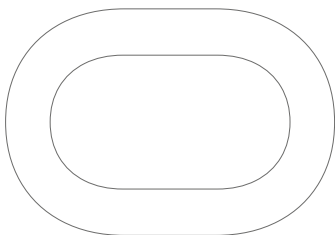

Het begon in 2014, toen historica Sarah De Vlam met twee Belgische vrienden een piepklein museum bezocht met de naam *El Camí de la Llibertat* (de weg van de vrijheid) in het Catalaanse bergstadje Sort. Tot haar verbazing kregen ze daar niet het bekende verhaal van de Spaanse republikeinen die tijdens de Spaanse burgeroorlog via de Pyreneeën naar Frankrijk probeerden te vluchten, maar wel een vluchtverhaal in omgekeerde richting: dat van geallieerden en Joden die tussen 1940 en 1944 vanuit Frankrijk Spanje probeerden te bereiken om aan de nazi's te ontsnappen. Dat daar ook een honderdtal Belgen bij waren, zette Sarah ertoe aan om verder onderzoek te doen. Dat de archieven niet binnen handbereik lagen – Sarah woont al enkele jaren in La Seu d'Urgell, een dorp in de Catalaanse Pyreneeën – hield haar niet tegen. Maar ze deed meer dan talloze archieven raadplegen, ze ging ook op zoek naar overlevenden van dit oorlogsverhaal. En ze vond drie eersterangsgetuigen: Pola Zandmer, Jean Martial en Henriette Hanotte. Haar speurtocht resulteerde in een meeslepende publicatie: *Passage Pyreneeën. Een vergeten verhaal van Belgische vluchtelingen tijdens de Tweede Wereldoorlog*. Het boek maakte heel wat los bij andere betrokkenen: zonen, dochters en familieleden van Belgische en Joodse mannen en vrouwen die de passage over de Pyreneeën hadden gemaakt en het hele verhaal verder inkleurden. Een van die nieuwe personages was Emile Coeckelberghs, wiens vluchtverhaal in *Brood & Rozen* voor het eerst wordt verteld. In de bijdrage staan de vluchtelingen en het landschap centraal, weliswaar met respect voor het bronnenmateriaal. Maar dit artikel

is ook een pleidooi voor meer empathie met de vluchtelingen vandaag, zoals de auteur uitdrukt met het citaat van de Oostenrijkse auteur Ernst Ferstl: 'Er zijn te veel vluchtelingen, zeggen de mensen. Er zijn te weinig mensen, zeggen de vluchtelingen.'

Ook de volgende bijdrage reikt verder dan wat uit de officiële bronnen naar voren komt en belicht een thema dat zelfs nog nauwelijks is onderzocht. Neslihan Dogan brengt daarin een samenvatting van de scriptie die ze maakte over de rollen van de Turkse vrouwen van de eerste generatie die in de jaren 1960-1970 arriveerden in Gent. Neslihan wou daarbij loskomen van wat zij 'het enorm gepolitiseerde mijnenveld waarin het thema van de migrantenvrouwen zich bevindt' noemt. Zij geeft het woord aan de vrouwen zelf, waardoor we een veel diverser en genuanceerder beeld krijgen van de rollen die zij vervulden. Op die manier staat de geschiedenis van de migratie niet als een item op zich, maar wordt ze ingebed in de bredere context van de arbeids- en vrouwengeschiedenis. De foto's bij het artikel komen zo goed als allemaal uit de collectie die tot stand kwam bij het project 'Blijven plakken in Gent', een ex-situpublieksproject van het Gentse stadsmuseum STAM in samenwerking met Amsab-ISG naar aanleiding van vijftig jaar migratie. De curatoren Tina De Gendt en Jozefien De Bock zorgden er toen voor dat de foto's die in die context werden gegenereerd,

een duurzame bewaarplaats kregen in Amsab-ISG. 'Blijven plakken' is een van de weinige collecties die arbeidsmigranten en hun nakomelingen zelf hebben samengesteld. Collectiemedewerker Rita Calcoen is volop bezig met de ontsluiting ervan. Voor een buitenstaander lijken die foto's nogal triviaal en anekdotisch of nostalgisch, maar met de nodige context vertellen ze heel veel over leven en werk van die mensen. Voor Neslihan leidde de kennismaking met die collectie zelfs tot een emotionele ontmoeting met haar overleden grootvader, zoals je kan lezen in de nieuwe rubriek 'Stemmen uit de collectie'.

In de rubriek 'Opgemerkt' belicht Marc Constandt een andere interessante bron: de prentbriefkaart. Lange tijd een belangrijk medium, maar stilaan aan het verdwijnen. Een bron van inkomsten, een bron van informatie, maar ook een bron van plezier, zo blijkt uit het artikel.

Tot slot geeft Jan Van Doorslaer tekst en uitleg bij onze eerste postcorona-tentoonstelling over de geschiedenis van dagblad *Vooruit*. Een co-creatie van Amsab-ISG met enkele oud-medewerkers van de krant. Zo bevattelijk de expo (nog tot 22 oktober), zo uitgebreid de bijbehorende publicatie (ook nog te koop na de expo).

Paule Verbruggen